

Vzdělávání v klinické pastorační péči

PhDr. Marta Hošťálková, Th.D.¹, MUDr. Mgr. Marie Opatrná, Ph.D.²

¹Nemocniční kaplan, FN Olomouc

²Nemocniční kaplan, Onkologická klinika VFN Praha, Ústav pro humanitní studia v lékařství 1. LF UK Praha

Med. praxi 2012; 9(10): 410–411

Zatímco ve státech západní Evropy a USA je klinická pastorační péče, poskytovaná nemocničním kaplanem, uznávanou součástí péče o nemocné, jejich blízké i personál, v České republice vývoj v tomto směru výrazně zaostává. Jednou z nezbytných podmínek pro rozvoj uvedeného nového oboru je potřeba vzdělávání jak stávajících, tak budoucích poskytovatelů klinické pastorační péče.

Mnohovrstevná podstata lidského bytí se projevuje v jedinečnosti každého člověka i jeho hodnotového systému v oblasti psychosociální, kulturní i duchovní/náboženské. V průběhu nemoci, zvláště je-li život ohrožující, hodnotový systém nemocného ovlivňuje proces poskytování zdravotní péče i to, jak pacient na poskytovanou péči reaguje. Z tohoto důvodu je třeba vnímat veškerou poskytovanou péči v kontextu pacientových hodnot.

Vážná nemoc většinou zasahuje do hodnotového systému a vyvolává u pacientů, jejich blízkých i zdravotníků řadu existenciálních, duchovních i náboženských otázek a problémů. Potřeba jejich řešení pak velmi výrazně vystupuje do popředí v konfrontaci se smrtí. C. G. Jung, i když v jiné souvislosti, výstižně formuloval a metaforicky popsal realitu, kterou většina vážně nemocných prožívá: „Když jsme však sami a je noc a tak temno a ticho, že neslyšíme a nevidíme nic než myšlenky, které sečítají a odečítají roky života, když nevnímáme nic než řadu těch nepříjemných skutečností, které nemilosrdně dokazují, jak daleko pokročila ručička hodin, nic než pomalé a nezadržitelné přibližování černé zdi, která s konečnou platností pohltí všechno, co miluji, co si přeji, v co doufám a o co usiluji, pak se všechny životní moudrosti schovávají do neodhalitelné skryše a na člověka, který nemůže spát, padne úzkost jako dusivá přikrývka.“

Výše stručně popsané problematice se věnuje nemocniční kaplan, který má být členem multidisciplinárního týmu. Kaplanem poskytovanou péči lze definovat takto: „Klinická pastorační péče je péče o existenciální, duchovní a náboženské potřeby nemocných i těch, kdo se o ně starají (zdravotníci, rodinní příslušníci, přátelé). Plně respektuje autonomii nemocného a jeho osobní

hodnoty vycházející z jeho přesvědčení a z jím preferované kultury. V konceptu přístupu k celkovému utrpení (total pain) přispívá především snižováním existenciální úzkosti ke zlepšení či udržení kvality života pacienta a jeho blízkých.“

Pro stávající nemocniční kaplany byly v průběhu let připraveny různé semináře a konferen-

ce, vedení stáží atp. Z nejvýznamnějších uvádíme dva příklady. V akademickém roce 2007/8 proběhl kurz Nemocniční kaplan na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Tzv. velehradskými konferencemi, které probíhaly každoročně od r. 2005 do r. 2011 pod záštitou Onkologické kliniky Všeobecné fakultní nemoc-

Rozsah a obsah kurzu je stanoven následujícím učebním plánem a učebními osnovami:	
Název modulu	Časová dotace
Organizace a řízení zdravotní péče a základy zdravotnické legislativy	4 hodiny
Základy zdravotnické terminologie	6 hodin
Somatologie	6 hodin
Vnitřní lékařství	4 hodiny
Chirurgické obory	4 hodiny
Gyneologie, porodnictví	2 hodiny
Pediatric a neonatologie	4 hodiny
Geriatric	4 hodiny
Neurologie	4 hodiny
Psychiatrie	4 hodiny
Onkologie	4 hodiny
Paliativní medicína a péče	6 hodiny
Základy farmakologie	4 hodiny
Základy ošetrovatelství	4 hodiny
První pomoc	4 hodiny
Etika ve zdravotnictví	10 hodin
Psychologie ve zdravotnictví	8 hodin
Filozofická antropologie	6 hodin
Vybrané kapitoly z religionistiky: náboženství a nová náboženská hnutí, křesťanské církve a církevní společenství ČR	6 hodin
Pastorační péče v jednotlivých církvích ČR	6 hodin
Teologie zdraví a nemoci	8 hodin
Pastorace a spiritualita nemocných	12 hodin
Pastorace a spiritualita pracovníků ve zdravotnictví	6 hodin
Komunikace a pastorační rozhovor s nemocnými a umírajícími	8 hodin
Komunikace v mimořádných a krizových situacích	6 hodin
Práce s biblickým textem v pastoračním rozhovoru	6 hodin
Doprovázení pozůstalých	6 hodin
Psychohygiena a spiritualita nemocničního kaplana	4 hodiny
Řízení lidských zdrojů – dobrovolníků v pastorační péči – nemocničním kaplanem	4 hodiny
Odborná praxe I	50 hodin
Odborná praxe II	50 hodin
Celkem	260 hodin

nice a 1. LF UK a ve spolupráci s dalšími subjekty, byly položeny základy pro kontinuální vzdělávání nemocničních kaplanů.

V letošním roce byl také autorkami tohoto textu připraven a na Ministerstvu zdravotnictví České republiky předložen vzdělávací program akreditovaného kvalifikačního kurzu Nemocniční kaplan.

Pořadatelem vzdělávacího programu akreditovaného kvalifikačního kurzu Nemocniční kaplan je teologická fakulta, které byla udělena akreditace Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR k uskutečňování magisterského studijního programu Teologie, souhlasné stanovisko MZ ČR k uskutečňování vzdělávacího programu akreditovaného kvalifikačního kurzu Nemocniční kaplan a která má doporučující stanovisko České biskupské konference nebo Ekumenické rady církví.

Teologická fakulta při vzdělávání spolupracuje s lékařskou fakultou, které byla udělena akreditace MŠMT ČR k uskutečňování magisterského studia oboru Všeobecné lékařství, příp. zdravotnickou (nebo zdravotně sociální) fakultou, které byla udělena akreditace MŠMT ČR k uskutečňování magisterského studijního programu Ošetřovatelství nebo Specializace ve zdravotnictví.

Nemocniční kaplan je v rámci legislativy zařazen jako jiný odborný pracovník ve zdravotnictví. Odborná způsobilost k výkonu povolání nemocničního kaplana se získává absolvováním akreditovaného vysokoškolského vzdělání v oblasti teologie na magisterském stupni, prokázáním minimálně tří let praxe v obecné pastorační péči a absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného kvalifikačního kurzu Nemocniční kaplan, který

je prováděn vysokou školou podle zvláštního právního předpisu, a to dle § 60 zákona č. 111/1998 Sb., zákona o vysokých školách, a také na základě doporučujícího stanoviska České biskupské konference nebo Ekumenické rady církví.

Uvedený vzdělávací program akreditovaného kvalifikačního kurzu Nemocniční kaplan je v souladu s níže uvedenými požadavky na vykonávání povolání nemocničního kaplana obsaženými v *Části II. Kvalifikační požadavky nemocničního kaplana Dodatku č. 1* (s platností a účinností od 1. 1. 2012) k *Dohodě o duchovní péči ve zdravotnictví mezi Českou biskupskou konferencí a Ekumenickou radou církví v České republice uzavřené dne 20. 11. 2006*:

- „1. *Pověření vlastní církví.*
2. *Ukončené vysokoškolské vzdělání v oblasti teologie na magisterském stupni.*
3. *Minimálně tři roky působení v obecné pastorační péči.*
4. *Specializovaný kurz nemocničního kaplanství nebo odpovídající vzdělání zahrnující:*
 - a) *znalosti obecných zásad a základů organizace pastorační péče v katolické církvi a v jednotlivých členských církvích ERC (včetně přesného názvosloví);*
 - b) *základní znalosti o církvích a náboženských společnostech registrovaných v ČR, světových náboženstvích, nových náboženských hnutích a sektách působících v ČR;*
 - c) *znalosti bioetiky, zejména lékařské a zdravotnické etiky;*
 - d) *znalosti organizace zdravotnictví a nemocnice;*
 - e) *znalosti právního minima v oblastech sociální péče a zdravotnictví;*

- f) *kurs komunikace, zejména v obtížných situacích;*
- g) *minimálně jednoměsíční praxi, nejlépe však tříměsíční.*“

Program kurzu je rozvržen na dva semestry, základní rozsah kurzu je tedy jeden rok. Vzdělávací program kvalifikačního kurzu zahrnuje nejméně 160 hodin teoretického vyučování a nejméně 100 hodin praktického vyučování. Vysoká škola organizuje průběh kurzu dle svých možností, většinou formou blokové výuky jednotlivých modulů v pátku a soboty.

Rozsah a obsah kurzu je stanoven následujícím učebním plánem a učebními osnovami:

Akreditovaný kvalifikační kurz bude ukončen po absolvování všech stanovených modulů teoretické a praktické části. Po úspěšném složení závěrečného kolokvia účastník kurzu obdrží Osvědčení o absolvování akreditovaného kvalifikačního kurzu Nemocniční kaplan vystavené akreditovaným zařízením.

Článek přijat redakcí: 9. 9. 2012

Článek přijat k publikaci: 21. 9. 2012

PhDr. Marta Hošťálková, Th.D.

Nemocniční kaplan, FN Olomouc
I. P. Pavlova 6, 779 00 Olomouc
hostalkova.marta@seznam.cz

MUDr. Mgr. Marie Opatrná, Ph.D.

Nemocniční kaplan
Onkologická klinika VFN
U Nemocnice 2, 128 08 Praha 2
marie.opatrna@gmail.com

